

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

Regnault, Valère

Mogvntiæ, 1617

Cap. 1. De habitudine debita inter finem, & medium quo quæritur,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78322](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78322)

LIBER SECVN- DVS, ET OPERIS TO- TIVS DVODE- CIMVS.

DE IIS QVAE AD IVDICANDVM IN
genere de peccatis consideranda sunt ex par-
te finis.

PRÆFATIO DE RATIONE ET VA-
RIETATE FINIS.

PECCATVM pro fine potest tantum
habere bonum: seu verum, seu saltem
apparens, quod propter se expeditum
faciat ut aliud propter ipsum expeta-
tur. Ratio est, quia peccatum est actus
humanus, seu voluntatis liberae; qua
tantum fertur in bonum verum aut saltem apparens, ut
experientia docet. Imo bonum ut rationem finis sortia-
tur, debet propter se expeditum esse. Nam quod tan-
tum propter aliud expeditur, medium est quidem ad fi-
nem, sed non est finis. Debet item facere, ut propter ip-
sum aliud expetatur. Nam nisi expeditum faciat ut a-
liud propter ipsum expetatur, non habet vim causa fina-
lis: quae ad media propter ipsum expedita, tanquam ad ef-
fectus suos proprios, ordinem respectumque inclu-
dit.

Distinguitur verò istiusmodi finis in ultimum, & me-
dium. Ultimus dicitur, qui expeditibilis est propter se, &
cetera propter ipsum: non autem ipse propter aliquid a-
liud. Medius verò, qui & propter se, & propter aliud
expeditibilis est. Qui uterque rursus distinguitur in ve-
rum & falsum. Ultimus verus, est solus Deus super omnia
diligendus Deut. 6. Matth. 22. Matth. 12. in quem vo-
luntas nostra, tanquam impetus quidam, a natu-
ra insitus, sic tendit, ut in nulla alia re, tanquam ultimo
omnium termino sibi praefixo, penitus conquiescat, iuxta
illud D. Augusti, sub initium suarum Confessionum. Quia
fecisti nos ad te, inquietum est cor nostrum donec requie-
scat in te. Ultimus falsus est, quem homo pro sua falsa i-
maginatione, per summam impudentiam, & solidita-
tem sibi fingit, vel expresse vel tacite, ut Epicureus vo-
luptatem, iuxta illud ad Philipp. 3. Quorum Deus ven-
ter est. Medius verus, est bonum aliud à Deo, quod
verè tum propter se, tum propter aliud amabile
est.

Cum autem bonum omne aliud à Deo, vel honestum
sit, vel vile: ut confirmat D. Thom. in 1. part.
quæst. 5. artic. 6. id est, ut D. ipse Thomas ibidem in
solutione 2. argumenti interpretatur: quod in seipso
habet ut virtus & scientia: tum etiam bonum delectabi-
le, id est, ex eodem D. Thoma, quod nihil habet
unde appetatur præter delectationem, quam procreat:
cum de reliquo sit nonnumquam inhonestum, & noxi-
um ut patet in voluptatibus carnis. Quo non obstante,
habere rationem boni per se, Caieta. ad primam secundæ
quæstio. 4. artic. 2. confirmat ex eo, quod in se habeat
unde simpliciter finiat ac terminat appetituum mo-
tum, absque ordine ad aliud tanquam ad fi-
nem.

Medius autem finis falsus, est ille qui vel non potest
esse amabilis propter se: vel bonum vile, qui non habet in

se, inquit D. Thomas in eadem solutione secundi
argumenti, unde desideretur: sed desiderabile est solum
tanquam condacens ad aliud: sicut potio amara conducit
ad sanitatem. In quo finis genere Nauarr. in comment. de
finibus actuum humanorum numero 5. & in sequent. 24.
expressit ponenda esse: tum bona pecuniaria, seu diuitias:
tum etiam honoraria; nimirum reuerentiam, laudem,
honorem, famam, & gloriam: tum demum bonum
quod non potest esse amabile propter aliud: ut Deus Opt.
Maxim. cui repugnat habere aliquid maius, aut di-
gnius: atque adeo ordinari in aliud, tanquam in fi-
nem.

Ceterum ad iudicandum generaliter de peccatis ex
parte finis actuum humanorum, duo maxime conside-
randa sunt: unum est debita habitudo inter finem, &
medium quo queritur: alterum debita intentio hominis
propter finem agentis. Quibus duobus in materia mor-
ali finis effectum, seu illud quod propter finem agitur,
oportet esse definitum, tanquam conditionibus quibus
deficientibus ipsum deficere, moraliter que malum esse
contingit: iuxta illud iritum ex D. Dionysio in cap. 4. De
diuinis nominibus, Bonum est ex integra causa, & ma-
lum ex singulis defectibus. Cum igitur actus humanus
sit quidpiam quod agitur propter finem; ut de eo iudice-
tur, malum peccatum ve sit, tales conditiones debent in
in eo considerari. Ad prioris ergo considerationem aggre-
diamur.

CAPVT I.

De habituine debita inter finem, & medium quo
queritur.

SVMMARIVM.

1. Peccatum committitur, cum id quod de se bonum est, fit malo fi-
ne.
2. Medium ex fine bonitatem & malitiam acquirit.
3. Peccatum committitur querendo bonum finem malo medio.
4. Quando possit proregulari superari: Illud cuius finis est bonus, ipsam
quoque est bonum.
5. Peccatum committitur, querendo finem qui non est aptus medio quo
queritur.
6. In quo consistat eiusmodi aptitudo.
7. Actus humani finis, quidam est principalis, quidam minus principa-
lis.
8. Duplex discrimen in finem malum, & finem non aptum medio quo
queritur.

DE hac habituine docendum est; quando ipsa deficiat
in actu humano; id enim est, per quod ex parte finis iudicatur,
num is malus, peccatum ve sit. Censetur ergo tunc
deficere, cum vel finis ipse malus est, vel medium quo qua-
ritur est malum; vel quamuis tam hoc quam ille sit verum a-
liquod bonum: tamen finis non est aptus tali medio, quo
queritur. Atque ut actum humanum constet per vnum-
quemque talium defectuum sortiri peccati rationem, regu-
las singulas de singulis constituemus addita confirmatio-
ne.

Peccatum esse, querere malum finem bono
medio.

SECTIO I.

Prima igitur est. Peccatum committi cum finis malus
est, etiam si queratur bono medio. Hæc confirmatur pri-
mo ex cap. Cum minister, 23. quæst. 5. in quo statuitur mini-
strum iustitiae, si damnatum à Iudice occidat sponte, homici-
dam esse: hoc est, peccare occidendo, Iudicis etiam iusto, si id
faciat in finem priuatae vindictæ: quia scilicet malum finem
bono operi constituit. Confirmatur deinde & efficacius ex
verbis Domini Matth. 6. Attendite ne iustitiam vestram fa-
ciatis

clari coram hominibus, ut videant ab eis. Ea enim aperte indicant actum nostrorum bonitatem contaminari, cum illi in malum finem referuntur. Confirmatur denique ratione quia in actu voluntatis, quo ipsa aliquid vult propter finem, prima ratio volendi est ipse finis: ut fanitas, volendi potentia. Vnde si iste sit malus, ille quoque sit, tanquam de promptu ex malo thesauro, iuxta dictum Domini, Matth. 12. & Luc. 6. Bonus homo de bono thesauro cordis sui profert bonum; & malus homo de malo thesauro profert malum. Hincque est quod ad iudicandum de peccatis ex parte finis pro generali regula axiomata istud vsurpatur. Id cuius finis malus est, ipsam quoque est malum.

Obiter autem obseruandum est: quod vtriusque indifferentes, hoc est, qui de se nec boni sunt, nec mali, acquirunt bonitatem, vel malitiam per relationem ipsorum ad bonum vel malum finem; ita eos qui de se boni sunt, relatione ad bonum finem acquirere nouam bonitatem; & de se malos, relatione ad malum finem, acquirere nouam malitiam: adeo ut furtum v.g. commissum ad fornicandum, praeter malitiam quam de se habet repugnando praecipio, Non furtum facies; habeat adhuc aliam ex fine in quem refertur, repugnando praecipio, Non moechaberis. Ad quod facit illud Aristotelis in cap. 2. lib. 5. Et hic, dicens eum qui furatur ad moechandum magis esse moechum quam furem. Eo enim aperte indicat vtriusque vitij malitia talem inquinari.

Peccatum item esse querere bonum finem malo medio

SECTIO II.

Secunda regula est. Cum finis bonus quidem est, sed medium quo queritur est malum, actum humanum esse peccatum. Haec confirmatur primo per cap. Forte, & cap. Dentis; 14. quod est. 5. Vbi dicitur non curari peccato eum qui furatur ad largiendam elemosinam. Et per cap. Primum est, & cap. Ne quis 22. quod est. 2. Vbi dicitur non licere mendicari pro saluanda cuiusquam vita: quod facias literas prohibere notatur in cap. Super eo, De vitis: vbi & additur non licere dare ad vsuram pro redimenda vita captiui. Confirmatur etiam per illud quod ex cap. 3. Epistolae ad Romanos habetur, Non esse facienda mala ut veniant bona.

Confirmatur demum ratione: quia licet alia quae mala quae suam malitiam exuere possunt & reddi licita propter malum malum vitandum: ut ea quae aduersantur praecipis affirmatiuis, aut etiam negatiuis positiuis iuxta dicta in praeced. lib. in posteriore parte cap. vltimi: quaedam tamen, quia sunt intrinsecus mala, ut mendacium, idololatria, odium Dei, & id genus alia; quae nequeunt sua malitia denudari, quocumque bono fine fiat malitia suam retinent. Vnde intelligitur periculum eorum, quorum tam vehemens est desiderium acquirendi aliquem finem; ut non inuenio medio alio nisi malo, aut inepro: voluntas ipsorum tali desiderio impellitur ad eiusmodi mediij electionem: ut cum quis ex vehementi desiderio huius vitae impellitur ad fidei negationem.

Intelligitur etiam generale axioma, quod pau' ante memorato adungi solet. *Cuius finis est bonus, ipsum quoque est bonum*: ut pro regula possit vsurpari ad recte iudicandum de peccatis ex parte finis; supponi debere, quod exceptionem paratur in iis actibus humanis, qui intrinsecus seu ex obiecto mali sunt. Immo & in iis, qui non obstant bono fine, bonoque obiecto, ex aliqua circumstantia malitiam contrahunt: iuxta dicenda in sequen. lib. 14. cap. 2. Ratio vtriusque in hoc potius, quam in ante traditum axioma cadat exceptio, sumitur ex eo, quod bonum, prout ex D. Dionysio supra posuimus, sit ex integra causa, & malum ex singulis defectibus.

Quae item ratio est, cur actus simpliciter bonus, & actus totaliter bonus, idem esse ceantur, non item actus simpliciter malus & actus totaliter malus: nimirum quod cum actus humani, bonitatem & malitiam trahant ex obiecto, ex fine, & ex circumstantiis: ut aliquis eorum bonus sit, requirat illorum omnium bonitatem, cum debeat esse ex integra causa: sicut corporis pulchritudo consurgens ex magnitudine; figura, & colore, requirit eorum omnium debitam proportionem. Quare eo ipso quod actus humanus est simpliciter bonus, est & totaliter bonus: vtriusque sit malus, sufficit vnicius defectus (sicut & ad corporis deformitatem, sufficit vnicius antedictorum indebita proportio) siue ex parte obiecti, siue

ex parte finis, siue etiam ex parte alicuius circumstantiae: ita ut non sequatur, siis simpliciter malus sit, esse quoque malum totaliter: cum id sit malum esse, & ex obiecto, & ex fine, & ex omnibus circumstantiis.

Peccatum quoque esse, cum finis non est aptus medio quo queritur.

SECTIO III.

Tertia regula est. Actum humanum esse peccatum, cuius finis non est aptus medio quo queritur. Confirmatur: quia secundum ordinem a Deo institutum (de quo ad Rom. 13. Quae sunt a Deo, ordinata sunt) inferiora subiciuntur superioribus ex Extra. communi; Vnam sanctam; De maior & obed. Ideoque malum est superioribus inferiora praepone: ex cap. Solitae, Extra, eod. titulo. Deinde violatur (& ideo peccatur) conformitas quae in nobis cum Deo debet esse: quandoquidem natura, cuius ille auctor est, inde labeficitur ex cap. Flagitia 32. quod est. 7.

Iam aptitudo illa de qua loquimur, in eo consistit, ut vel medium tale sit, quod suapte natura, seu quadam naturae directione, tendat in bonum finem: vel si tantummodo dirigatur per intentionem nominis, sibi liberet talem finem proponere; in eo consistit, quod finis ipse non modo sit verum aliquid bonum, sed etiam melius eo medio quo queritur: ita nimirum vchocillia genere bonorum amabilem, sit subiectum naturae institutione. Itaque actus humanus, tanquam dissentans ordinationi auctoris naturae, iudicari debet malus, quando agens consistendo sibi pro fine minus bonum, refert in illud aliud malus: ut accidit ei qui diligit Deum propter diuitias. Quam doctrinam Nauarr. in memorato commentario num. 8. attingit, & in sequen. num. 36. ponit duplex discrimen notatu dignum inter finem malum, & finem non aptum medio quo queritur.

Ad quorum prius plene intelligendum praenotare oportet, quod in eod. comment. num. non idem auctor habet, actus humani duplicem finem esse posse: vnum principalem alterum minus principalem. Principalem autem dici illum propter quem solum, aut propter quem tantumdem ac propter alterum, actus ipse exercetur. Cuius definitionis pars illa, *propter quem solum*, indicat quemdam finem principalem esse totalem: ut est virtus, respectu actus, quem quis eo solo intuitu exercet, quod sit honestus; seu quod illum recta ratio dicit. Reliqua vero pars indicat quosdam esse principales fines partiales: ut sunt duo fines ieiunantis tempore Quadragesimae in Sabbatho quatuor temporum, ad satisfaciendum duobus praecipis, quibus ieiunium tunc praecipitur; nimirum praecipio de ieiunando quatuor tempora distinct. 76. cap. 1. 2. & 3. atque praecipio de ieiunando Quadragesimae; De consecra. distinct. 5. cap. Quadragesima Minus principalem vero finem dici illum, quo voluntas disponitur seu impellitur ad faciendum aliquid propter aliud: sicut timore inferni aut spe paradisi disponitur impellitur ad amandum Deum propter se.

Prius autem discrimen quod Nauarr. ponit inter finem malum, & finem non aptum medio quo queritur, est; quod ille non possit esse finis, neque principalis, neque minus principalis, actus boni: hic vero licet non possit esse finis principalis, possit tamen esse minus principalis. Itaque, inquit ille, ieiunans vel orans principaliter quidem propter Deum, sed minus principaliter ob inanem gloriam, vel aliquid aliud quod sit malum culpa, etiam tantum venialis, peccat: eadem vero faciens, item principaliter propter Deum quamuis minus principaliter faciat propter temporale bonum quod sit inferius actu ieiunandi vel orandi, non peccat. Id quod plenius intelligitur per deinceps dicenda. Posterius discrimen est, quod finis malus nulla relatione ad superiorem finem, possit fieri bonus: finis autem non aptus, possit fieri aptus per talem relationem. Vnde qui ieiunat vel aliquid aliud pium opus facit, ut furari possit ad dandum pauperibus elemosinam, peccat: qui vero opus pium facit ad licite acquirendam pecuniam, quam propter Deum eroget pauperibus, non peccat; sed bene meretur: quia talis pecunia acquisitio relata in erogationem faciendam pauperibus propter Deum, transformatur in finem charitatis, qui omnium bonorum operum sanctissimus finis esse potest. Porro quis finis ma-

lus aut medium malum sit, perinde ac de cæteris illicitis iudicandum est per ea quæ in sequen. libro docebuntur de lege æterna nobis patefacta: cuius transgressione culpa committitur. De fine verò non apto speciale iudicium fieri non potest, nisi cognitio specialiter quod genus boni, ad quod aliud tanquam ad melius, ordinari aptè possit: quam cognitionem suppediabant proximè dicenda.

CAPVT II.

De intentione debita in constitutione finis ultimi.

SUMMARIUM.

9 Series ac differentia actuum liberæ nostræ voluntatis, & intellectus practici eam moraliter dirigenti.

10 Qualis est intentio, talis est & humanus actus intentus, quatenus sit verum.

11 Præter finem operis, datur finis operantis.

12 Requisita ut intentio agentis sit debita.

13 Intentio semper est debita, quæ quis actionem, nec ex obiecto, nec ex circumstantia malam, refert in Deum ut finem vltimum.

14 Ut talis actio sit fructuosa seu meritoria, non est necesse eiusmodi intentionem esse actualem, sed potest sufficere quod sit virtualis.

15 Actio non est eo ipso mala, quod in Deum non referatur ex intentione agentis.

16 Actus mala est que in alium finem vltimum refertur, quam in Deum: aut qua Deus alicui bono postponitur.

9. **P**rænotandum est primò, in rebus agendis cerni hunc progressum actuum liberæ nostræ voluntatis, & intellectus practici eam moraliter gubernantis: ut primò sit simplex volitio, deinde intentio, tertio consilium, quartò electio, quintò imperium, sextò vsus, & postremò fructio: ut exempli gratia; ægrotus primum vult sanitatem, quæ est simplex volitio finis. Deinde vult eam per accommodata media acquirere, quod est intendere. Tertio, consultat de mediis accommodatis, quod pertinet ad consilium, de quo in proximè præced. lib. dictum est sub nomine deliberationis. Quartò, eorumdem mediorum nonnulla vult præ aliis, talisque volitio dicitur electio. Quintò, facta electione sequitur imperium efficaciter intellectus, qui iniungit voluntati, factio est. Sextò subsequitur vsus, qui est actus voluntatis, facultatem exequentem applicantis ad operandum. Postremò, si voluntas finem præoptatum adipiscatur, fructio est, tanquam requies quedam voluntatis in bono adepto. Intentio autem à sex reliquis distinguitur hac ratione: à consilio quidem & imperio, qui sunt intellectus practici: quod sit actus voluntatis; ab electione verò & vsu, qui sunt actus voluntatis circa media: quod circa finem versetur: & à simplici volitione denique, & fructione, quæ sunt etiam voluntatis actus circa finem: quod cum voluntas tripliciter finem respiciat: primò absolutè, ut in se bonus est: secundò, ut est bonum, in quo habito voluntas conquiescit: tertio, ut est bonum ad quod alia bona ordinantur; simplex volitio sit actus voluntatis, quo vult finem ut in se bonus est: & fructio sit actus, quo in fine habito conquiescit: intentio autem sit voluntatis actus, quo per certa media vult finem consequi.

10. Prænotandum est secundò: ex eo, quod intentio versetur circa finem prout acquirendus est per media, fieri ut ipsa sit ratio volendi media: adeoque ut actio facta propter finem intentum, sit talis, qualis fuerit ipse finis: nimirum bona (nisi forte aliqua ex obiecto aut ex circumstantia malitiam contrahat: quod qua ratione fieri possit, patebit per dicenda in sequen. lib. 14.) si bonus: & mala, si malus iuxta illud Marth. 6. Si oculus tuus simplex fuerit totum corpus tuum lucidum erit. Si autem oculus tuus fuerit nequam, totum corpus tuum tenebrosum erit. Vbi oculi nomine intentionem significari author est D. August. lib. 2. De serm. Domini in monte cap. 21. quod D. Thom. 1. 2. quæst. 12. art. 1. ex eodem citans in argumento 1. & 2. Addit in eorundem solutione intentionem dici lumen & oculum: quia voluntas intendens supponit cognitionem finis, & mediorum per quæ is attingendus est, sicut proficiscens ad certum aliquem locum, supponit lumen & visionem.

11. Prænotandum est tertio, actum humanum præter eum finem in quem suapte natura dirigitur, & finis operis dicitur quale est obiectum circa quod exercetur) multos alios tum

principales, tum minus principales habere posse ex intentione agentis, actiones suas libera referentis in alios fines, quam referantur naturæ suæ & dicuntur fines operantis: ut v. g. ieiunium præter refrenationem appetitus circa cibum & potum, in quam suapte natura dirigitur, potest intentione ieiunantis dirigi tanquam in finem, non modo in dictam refrenationem; sed etiam in acquisitionem abstinentiæ, in obseruationem præcepti Ecclesiæ, in satisfactionem pro peccatis, in amorem Dei aut aliud quidpiam: siue principaliter, siue minus principaliter pro arbitrio eiusdem ieiunantis. Quibus ita positis cum ex intentione indebita (qualis esse censetur ea per quam homo actum suum humanum, refert in finem malum, aut illo minime aptum) sicut ex vitata radice, actus ipse humanus malitiam, peccati que rationem contrahat, ideoque ea consideranda sit ad iudicandum de peccatis: docere oportet quemadmodum intentio agentis censetur debita, & quemadmodum indebita: propositis ea de reali quor regulis: quarum alia erunt de intentione debita in constitutione finis vltimi: alia de eadem in constitutione finis medij, quarum illæ in hoc cap. deinceps, & hæc in sequenti tractantur.

Regule iudicandi de intentione debita in constitutione finis vltimi.

Prima est. Intentionem agentis, ut debita sit, requirere non modò finem debitum, sed etiam debitum modum te adendi illum per media accommodata. Hæc confirmatur per ea quæ in præced. cap. dicta sunt de proportione debita inter medium finem. Illustraturq; exemplo intentionis indebitæ, qua quis sic proximum amat, ut huic peccati consentiat, ne talem amorem violet. Nam est amor proximi est affectus de se debitus; non est tamen, prout ad ipsum retinendum, aliquid illicitum perpetratur.

Secunda est. Debitam esse intentionem hominis qua quælibet suam actionem, nisi ea ex obiecto, vel ex aliqua circumstantia esset mala, refert ad Deum, ut ad vltimum finem. Probatur primò per illud ad Coloss. 3. Omne quodcumque facitis in verbo aut in opere, omnia in nomine Domini nostri Iesu Christi facite. Deinde ratione: quia Deus est summum bonum nostrum: ideoque omnia alia nostra, tanquam inferiora, in supremum cui subordinantur, apertissimè referuntur.

De qua relatione obseruandum est; esse quidem vtilissimam perinde ac piissimam, ut patet ex proposita Apostoli cohortatione, frequenter illam actum facere: non esse tamen ita necessarium, ut virtualis nullo modo sufficiat: vel omnis actio facta sine illa, debeat mala censeri. Nam si virtualis nullo modo sufficeret, cum actualis nequeat esse absque actuali cogitatione, oporteret et hominem semper actu cogitare de Deo vltimo suo fine; ut censetur propter ipsum omnia sua opera agere. Id autem necessarium non est, ut D. Thomas expressit 1. 2. quæstione 1. artic. 6. ad 3. Et hæc exempla ostendunt: quia ut agricola censetur arare, feminare, & huiusmodi alia facere propter messem, non est necesse ipsum de hac semper cogitare: similiter ut propter habitationem iudicetur quis edificare, non est opus habitationem ipsam semper habere in mente.

Virtualem autem relationem cum Nauarr. in memorato comment. num. 18. hic dicimus eam quæ tacite resultat ex actuali aliqua antea facta; siue generali, siue speciali; generali quidem, qualis est ea qua aliquis susceptione, status vitæ religiose, vel quomodocumque aliter, omnia vitæ suæ bona opera generaliter Deo dicantur, reutilive in Deum: dummodo poitea mentem contrariam nequaquam habuerit: Speciali verò, qualis est ea qua ad Deum referuntur totum aliquod opus, in cuius tantummodo initio, vel in alio præcedenti opere, ex quo natum erat sequi; Deo ipsi dicatum est. Cuius virtutis que modi, virtuales relationem perinde atque actualium, sufficere ad meritum D. Bonauen. in 2. sentent. dist. 3. 41. art. 1. sub finem tertiam quæst. bene declarat. Inquiens non esse necessarium ad meritum, ut opera singula in Deum actu referantur, sed sufficere ut habitu. Referri autem habitu, non eo quod anima prædita sit charitate, per quam habilis sit ad referendum: sed quod in exordio illius operis, vel alterius ex quo illud sequitur, id ritè Deo oblatum, dicatumque sit. Exemplum ad rei illustrationem addit. Nam si cui propositum sit